

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1925 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring dels och fyra i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 91, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, sådan denna paragraf lyder enligt lagen den 23 maj 1924 (nr 160), skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

14 §.

Sedan mantalslängden för — — — den 25 mars.

Sedan förteckningen kommit — — — göras i förteckningen.

Där ej förordnande — — — av förteckningens innehåll.

Den uppbörd av pensionsavgifter, som enligt 13 § skall ombesörjas av den kommunala uppbördsmyndigheten, förrättas före den 16 december det år, då avgifterna påförts, i den ordning, som kommunen bestämmer. Restlängd över oguldna avgifter skall före den 16 januari nästföljande år avlämnas till den myndighet, som har att ombesörja avgifternas indrivning.

Har avgiftspliktig icke inom den för uppbörd bestämda tid till fullo erlagt pensionsavgift, varom i 13 § första stycket sägs, skall likväl vad av honom må hava erlagts före utgången av juni månad året näst efter det, då avgiften påförts, tagas i beräkning vid bestämmande av pensions belopp enligt 6 § första stycket.

De inom sistnämnda tid erlagda avgifterna redovisas och inbetalas till den i 11 § omnämnda fonden. Kommun är därjämte skyldig att till sagda fond redovisa och inbetala ett belopp, motsvarande avgifter, som icke blivit inom

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 9 saml. 2 avd. 15 häft. (Nr 19.) 1

samma tid erlagda. Vad av kommun sålunda inbetalats må icke tagas i beräkning vid bestämmande av pensionsbeloppet.

För ej erlagd — — — hos den avgiftspliktige.

Det åligger den — — — av pensions belopp.

Där så prövas — — — än ovan stadgas.

Närmare bestämmelser angående — — — meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1925.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 210 av herr *Gabrielsson* samt

inom andra kammaren

nr 299 av herr *Heiding*,

nr 371 av herrar *Johansson* i Edsbyn och *Lundén* ävensom

nr 375 av herr *Johansson* i Edsbyn.

I motionerna I: 210 och II: 371 har hemställts, att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring av det i propositionen innefattade förslaget, att kommuner, som så önska och därom hos Kungl. Maj:t göra framställning, måtte äga rätt att å kronouppbördsmyndighet överlåta indrivningen av de pensionsavgifter, som det eljest åligger kommunen att uppbära.

I motionen II: 299 har yrkats, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag, att sistberörda avgifter skola uppföras å kronodebetsedeln.

I motionen II: 375 slutligen har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till den av Kungl. Maj:t föreslagna lagen, att varje enligt pensionsförsäkringslagen avgiftspliktig person erhåller en motbok, som till form, innehåll och uppställning bestämmes av pensionsstyrelsen, och i vilken den avgiftspliktiges alla avgifter för försäkringen införas, efter hand som de erläggas.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det med propositionen framlagda lagförslaget ävensom för de i ämnet väckta motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionens respektive motionernas innehåll.

Kungl. Maj:ts proposition jämte motionerna I: 210 samt II: 299 och 371.

Uppbörd av
grund-
avgifter en-
ligt pen-
sionsförsäk-
ringslagen
m. m.

Enligt 13 § i pensionsförsäkringslagen skall den avgift å tre kronor om året, som varje enligt lagen avgiftspliktig har att erlagga (den s. k. *grundavgiften*), uppbäras av den kommun, där vederbörande är mantalsskriven; och skall uppbörden ombesörjas av den myndighet inom kommunen, som förrättar

uppbörden av kommunalutskylderna. Den pensionsavgift utöver förenämnda tre kronor, som avgiftspliktiga med en årsinkomst av minst 600 kronor hava att betala (den s. k. *tilläggsavgiften*) — växlande mellan 2—30 kronor allt efter inkomstens storlek — debiteras och uppbäres åter i samband med kronoutskylderna. Där så prövas skäligt, äger emellertid Konungen för viss kommun förordna, att jämväl uppbörden av grundavgiften skall äga rum i samband med kronouppbörden. — Enligt 14 § skall grundavgiften erläggas senast den 30 juni året efter det, då avgiften påförts, och får dylik avgift, som erlägges senare, icke tillgodoräknas vederbörande såsom pensionsunderlag. För grundavgifter, vilka icke inom sålunda stadgad tid erlagts, står kommunen i ansvarighet, och har kommunen att till pensionsförsäkringsfonden inbetala ett belopp, motsvarande dylika ej erlagda avgifter, med rätt att i sin ordning hos den avgiftspliktige utkräva utlägget. — Någon bestämd tid, inom vilken den kommunala uppbördsmyndigheten är skyldig att hålla uppbörd av grundavgifter eller avlämna restlängd över sådana avgifter till vederbörande indrivningsmyndighet, finnes icke stadgad, likasom kommunerna själva bestämma den ordning, i vilken uppbörden skall äga rum, om den skall ske i samband med uppbörd av kommunalutskylderna eller å särskild uppbördsstämma. — Enligt i administrativ ordning utfärdade föreskrifter skall uppbördsmyndigheten så snart ske kan och senast inom trettio dagar efter uppbördsstämmans avslutande insätta influtna avgifter å något av riksbankens kontor för pensionsstyrelsens räkning. Avgifter, som därefter inflyta, skola, om sammanlagda beloppet uppgår till 500 kronor, insättas för varje kalenderkvartal senast inom en månad efter kvartalets utgång. Vid försummelse beträffande insättning av influtna medel åligger kommun att gälda 6 procent ränta å det för sent inlevererade beloppet. Slutredovisning skall äga rum senast före utgången av juli månad året efter det, då avgifterna påförts.

Jämlikt föreliggande uppgifter hava hittills 14 städer — däribland Stockholm, Göteborg och Malmö — med sammanlagt något mer än en miljon invånare, efter gjord framställning, erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att få uppbörden av grundavgifterna verkställd i samband med kronouppbörden. Ett 15-tal ansökningar i dylikt syfte — däribland från en del landskommuner — hava lämnats utan bifall.

Enligt vad en av pensionsstyrelsen verkställd utredning angående uppbördsresultatet i fråga om grundavgifterna för år 1920 utvisar, hade 1748 kommuner haft uppbörden av berörda avgifter förlagd till tider före nämnda års utgång, medan åter i 775 kommuner uppbörden av samma avgifter ägt rum först efter ingången av näst påföljande år. Beträffande dessa 775 kommuner må här återgivas följande, för prövning av nu föreliggande lagförslag belysande sammanställning:

	Städer			Icke jordbrukskommuner			Jordbrukskommuner			Summa	
	Antal	Påförda grundavgifter	Restantie-%	Antal	Påförda grundavgifter	Restantie-%	Antal	Påförda grundavgifter	Restantie-%	Antal	Restantie-%
Kommuner med påförda grundavgifter understigande 2,000 kr.	2	3,093	14.1	39	54,006	7.5	380	406,971	4.3	421	4.7
Kommuner, i vilka påförda grundavgifter ligga mellan 2,000—5,000 kr.	3	12,957	28.6	67	217,797	15.3	174	527,505	7.8	244	10.3
Kommuner, i vilka påförda grundavgifter ligga mellan 5,000—10,000 kr.	1	9,264	19.0	32	219,009	20.7	39	260,238	16.7	72	18.5
Kommuner, i vilka påförda grundavgifter ligga mellan 10,000—20,000 kr.	—	—	—	21	289,305	30.7	8	98,169	22.1	29	28.5
Kommuner, i vilka påförda grundavgifter överstiga 20,000 kr.	1	46,467	27.1	5	130,251	37.6	3	62,694	25.2	9	32.3
Summa	7	71,781	25.8	164	910,368	24.2	604	1,355,577	10.3	775	16.2

Såsom av tabellen framgår, uppgingo restantierna uti ifrågavarande 775 kommuner, där uppbörden för år 1920 verkställdes först in på nästpåföljande år, till genomsnittligt 16.2 %. Motsvarande siffertal för den andra gruppen av 1,748 kommuner med uppbördstiden under loppet av år 1920 utgjorde 13.8 %. I mindre kommuner synes restantiernas storlek i stort sett vara oberoende av tidpunkten för uppbörden. Bäst ställer sig resultatet av uppbörden i jordbrukskommuner, sämst åter i städer och industrisamhällen.

Propositionens innehåll och tillkomst.

Det i propositionen innefattade lagförslaget avser genomförande av bestämmelser, att, där ej Konungen för viss kommun förordnat, att jämväl uppbörden av grundavgifter skall verkställas i samband med kronuppbörden, vederbörande kommunala uppbördsmyndigheter skola hålla uppbörd av nämnda avgifter före den 16 december det år, avgiften påförts, samt till vederbörande indrivningsmyndighet avlämna restlängd över oguldna dylika avgifter före den 16 januari nästföljande år. — Tillika anges i propositionen, att förslaget antagande är avsett att föranleda bl. a. sådan ändring av föreskrifterna angående inleverering till pensionsförsäkringsfonden av erlagda grundavgifter, att den kommunala uppbördsmyndigheten skall, sedan uppbördsstämman hållits, inom årets utgång insätta influtna avgifter i riksbanken. Kommunerna skulle sålunda äga att njuta ränta å avgifterna under tiden från uppbördsstämman till årets utgång.

Förslaget är föranlett av en pensionsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t av den 21 januari 1924, däri styrelsen framlagt förslag till vissa, mera omfattande ändringar av gällande bestämmelser om påföring, uppbörd och redovisning av pensionsavgifter i syfte att åstadkomma större reda och enkelhet i nämnda hänseende samt giva försäkringen större effektivitet.

Sedan statens besparingskommitté i ett över skrivelsen den 26 februari 1924 avgivet yttrande förklarar, att de av pensionsstyrelsen framlagda ändringsför-

slagen berörde förhållanden, som antagligen bleve föremål för kommitténs prövning, och att det av denna anledning syntes mindre ändamålsenligt att för det dåvarande genomföra dessa förslag, utom såvitt desamma avsåge föreskrifter om viss sluttid för den kommunala uppboriden av grundavgifterna och för avlämnande av restlängd över sådana avgifter, i vilka avseenden den av pensionsstyrelsen förebragta utredningen visat, att bristen å dylika föreskrifter för närvarande vållade betydande olägenheter både för de försäkrade och vid det administrativa arbetet inom pensionsstyrelsen, har Kungl. Maj:t funnit sig böra upptaga pensionsstyrelsens förslag allenast i sistnämnda delar.

Till motivering av förslaget härutinnan — vilket skilde sig från det nu i propositionen innefattade förslaget endast såtillvida, att sluttiden för restlängdsavgivande däri angivits till årets utgång i stället för, såsom nu föreslås, till den 15 januari — har pensionsstyrelsen anfört huvudsakligen, *att* med nuvarande ordning uppboridsstämma i många fall hålles så sent, att indrivning av resterande avgifter, synnerligast i stora kommuner, icke hinner äga rum före respittidens utgång, *att* detta i sin tur medför, att försäkringstagare, som verkligen erlagt dem åliggande avgifter, ofta ändock icke få såsom pensionsunderlag tillgodonjuta desamma, *att* med nu rådande uppboridsförhållanden kommunerna på grund av sin ansvarighet för grundavgifterna åsamkas över hövan dryga utgifter, *samt att* ett tillbakaflyttande på förslaget sätt av uppboridstiden och införande av skyldighet att kort efter uppboridsstämman avlämna restlängd skulle åstadkomma ett vida bättre uppboridsresultat än för närvarande, bereda indrivningsmyndigheterna en väsentlig lättnad i deras arbete, bl. a. därigenom att restlängd å grundavgifterna skulle komma att avlämnas ungefär samtidigt med restlängden å kronoutskylder, samt minska pensionsstyrelsens nu så omfattande och tidsödande arbete med kontroll å avgiftsbetalning och kommunernas redovisning. — I skrivelsen uppgives tillika, att styrelsen haft under övervägande frågan om förläggande av uppboriden av grundavgifterna i samband med kronouppboriden, att styrelsen emellertid av vissa angivna skäl icke funne detta lämpligt, och att i alla händelser före åtgärders vidtagande i sådant syfte borde avvaktas resultatet av pågående utredningar angående dels skatteuppboriden och dels en förenklad och enhetlig organisation av socialförsäkringen.

Av de till pensionsstyrelsens biträde förordnade sakkunniga hava landshövdingen S. H. Kvarnzelius och hemmansägaren P. Nilsson i Bonarp samt fröken Ebba Vedberg deltagit i ärendets behandling och därvid tillstyrkt de i skrivelsen framställda förslagen.

Vid pensionsstyrelsens skrivelse var fogat ett särskilt yttrande av styrelsens chef, generaldirektören af Jochnick, däri denne, med framhållande att styrelsens förslag i nu förevarande del syntes honom äga goda förutsättningar att i stort sett bereda såväl de försäkrade som kommunerna beaktansvärda fördelar, förklarade sig hava biträtt förslaget endast under den förutsättningen, att man kunde förvänta, att Kungl. Maj:t skulle komma att ställa sig välvillig till framställningar om upptagande av grundavgifter i samband med kronoutskylderna från kommuner, vilka genom förändringen kunde förväntas komma att drabbas

av olägenheter i form av försämrat uppbördsresultat och ökade uppbördskostnader.

Av de utlåtanden, som av rikets länsstyrelser och ett 500-tal kommuner från vissa av länen avgivits över pensionsstyrelsens förslag i nu förevarande del, har i det vida övervägande flertalet uttalats obetingad anslutning till förslaget, därvid från flera länsstyrelser sida livligt understrukits behovet av ett skyndsamt genomförande av bestämmelser i de ifrågasatta hänseendena. Av några länsstyrelser och ett 60-tal kommuner — däribland flera städer — huvudsakligen i Skaraborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens län, har emellertid såsom en mera önskvärd utväg förordats, att grundavgifterna finge uppbäras i samband med den ungefär samtidigt infallande kronouppbörden. Från ett 20-tal kommuner från skilda län har föreslagits ett framflyttande på några månader av de ifrågasatta sluttiderna, så att uppbörden av grundavgifterna alltså skulle kunna ske å första kommunaluppbördsstämman året efter det, då avgifterna påförts. Ett 20-tal andra kommuner, därav flertalet från Skaraborgs och Värmlands län, hava åter uttalat sig emot varje ändring i nu gällande bestämmelser under anförande bl. a., att i praktiken restantierna visat sig bliva mycket större vid uppbörd före nyår än vid uppbörd i sammanhang med kommunaluppbörden i februari eller mars. I en del kommuners yttranden har anförts, att bästa sättet att intressera kommunerna för en tidig uppbörd vore att göra tiden för avgifternas inleverering oberoende av uppbördstiden och låta kommunerna åtnjuta ränta till inlevereringsdagen. Tvenne länsstyrelser hava framhållit de olägenheter, som för arbetet å landskontoren skulle uppkomma, därest ett större antal kommuner komme att erhålla tillstånd till att få grundavgifterna upptagna i samband med kronouppbörden. Av några länsstyrelser slutligen har ifrågasatts, om icke det föreliggande förslaget hade så nära samband med det enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 maj 1924 åt särskilda sakkunniga (de s. k. uppbördssakkunniga) lämnade uppdraget att verkställa utredning om åtgärder för åvägbringande av en rationell skatteuppbörd, att med förslagets prövning borde anstå i avbidan på nämnda sakkunnigas blivande utlåtande.

Medan styrelsen för svenska stadsförbundet förklarar sig icke hava något att erinra emot förslaget, har åter styrelsen för svenska landskommunernas förbund, med framhållande av att en ändring av bestämmelserna om uppbörden av grundavgifterna förr eller senare vore ofrånkomlig och måste gå i den av pensionsstyrelsen föreslagna riktningen, så att tiden emellan avgifternas påförande och uppbörden därav bleve så kort som möjligt, förklarar sig vidhålla sin i annat sammanhang uttalade uppfattning om såväl det lämpliga som det berättigade i en överflyttning till kronouppbörden av ifrågavarande uppbörd samt fördens skull förordat denna utväg till ernående av bättre förhållanden å ifrågavarande område.

Departementschefen har i sitt till statsrådsprotokollet avgivna yttrande i frågan anført bl. a. följande:

För ett fullständigt undanröjande av de med det nuvarande systemet förenade olägenheterna torde erfordras en genomgripande ändring av gällande

bestämmelser å området. En sådan ändring läser emellertid icke kunna företagas utan grundligare utredning i olika hänseenden än som nu föreligger. En förändring av grundvalarna för det nuvarande uppbördssystemet — vare sig i riktning mot en från många håll tillstyrkt generell överflyttning av grundavgifterna till kronouppbörd eller annorledes — eller för kontrollen inom pensionsstyrelsen över avgiftspliktens fullgörande synes mig för övrigt vara för närvarande utesluten redan på den grund att, i överensstämmelse med vad statens besparingskommitté anför, dessa frågor kunna antagas inom en nära framtid komma att upptagas till behandling i ett vidare sammanhang. I sådant avseende må även erinras om att, såsom i vissa avgivna yttranden anförts, tillkallade sakkunniga sedan någon tid tillbaka äro sysselsatta med utarbetande av förslag till åtgärder, åsyftande en mera rationell uppbörd än för närvarande av skatter och allmänna avgifter. I dessa kommitterades uppdrag ingår också att verkställa utredning rörande den lämpligaste formen för uppbörden av grundavgifter och tilläggsavgifter för pensionsförsäkringen. Även denna omständighet talar emot att vidtaga några principiella förändringar, innan resultatet av de sakkunnigas utredning föreligger, vilket icke torde dröja alltför länge.

De ändringar, pensionsstyrelsen nu föreslår i fråga om uppbörden av grundavgifterna och avlämnande av restlängd, innefatta emellertid icke någon rubbning i principerna för det nuvarande förfarandet. Innebörderna av pensionsstyrelsens förslag i denna del är, såsom framgått av det föregående, endast, att den ordning för uppbörden, som redan för närvarande ansetts lämplig för och användes inom det övervägande flertalet av landets kommuner, skall som regel bliva gällande för samtliga kommuner. Hinder synes mig därför icke ur nyss anförda synpunkter möta mot att nu antaga styrelsens förslag i denna del, därest det eljest kan anses av omständigheterna betingat att utan att avvakta resultatet av berörda utredningar vidtaga en jämkning i det gällande systemet. Visserligen kan, i enlighet med vad nyss anförts, ett genomförande av pensionsstyrelsens förslag icke fullständigt undanröja olägenheterna med detta system, men förslaget torde dock vara ägnat att medföra avsevärda förbättringar, åtminstone beträffande de större kommuner, där uppbörden skulle komma att verkställas tidigare, än nu är fallet. Skulle det emellertid för en kommun möta svårighet att förrätta uppbörd före den 16 december, synes kommunen, på sätt chefen för pensionsstyrelsen förutsatt i sitt i det föregående berörda särskilda yttrande i ärendet, böra erhalla tillstånd att upptaga grundavgifterna i samband med kronoutskylderna.

Då ifrågavarande lagändring torde böra genomföras i så god tid, att de nya bestämmelserna kunna tillämpas beträffande uppbörden av avgifter, som påföras under innevarande år, synes lagändringen böra träda i kraft den 1 nästkommande juli. Några svårigheter härav för kommunerna eller för pensionsstyrelsen lära, enligt vad jag inhämtat, icke behöva uppstå.

I motionerna I: 210 samt II: 299 och 371 har framhållits, att i alla de kommuner, där uppbörden av grundavgifterna för närvarande äger rum i samband med uppbörden av kommunalutskylder under förra delen av året efter det, då nämnda avgifter påförts, skulle ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag komma att medföra avsevärda kostnader och olägenheter såväl för uppbördsmyndigheten som för vederbörande avgiftsbetalande, och att den riktiga lösningen av frågan om grundavgifternas uppbärande vore ett stadgande om obligatorisk uppbörd av nämnda avgifter i samband med kronoutskylderna.

Motivering till motionerna I: 210 samt II: 299 och 371.

*Tidigare
framställ-
ningar, av-
seende upp-
börden av
grundav-
gifterna.*

Innan utskottet övergår att för egen del yttra sig angående den i propositionen föreslagna lagändringen jämte de i nu förevarande motioner framställda ändringsförslagen må till ytterligare belysning av hithörande spörsmål erinras,

att pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 januari 1918 föreslagit, att uppbörden av pensionsavgifterna skulle fullständigt skiljas från uppbörden av skattemedlen samt beträffande såväl grundavgifterna som tilläggsavgifterna överlämnas åt kommunerna,

att styrelserna för svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund i skrivelser till Kungl. Maj:t av respektive den 26 maj 1920 och den 21 december 1921 påkallat utredning angående sådan ändring i fråga om uppbörden av avgifter enligt pensionsförsäkringslagen, att ansvaret för och uppbörden av grundavgifterna icke längre skulle påvila kommunerna,

att i tvenne vid 1922 års riksdag väckta motioner påyrkats, i den ena sådan ändring i pensionsförsäkringslagen, att grundavgifterna skulle komma att uppbäras i samband med kronouppbörden och kommunerna fritagas från den dem nu påvilande ansvarigheten för av avgiftspliktiga icke erlagda sådana avgifter, och i den andra sådan ändring i samma lag, att uppbörden av pensionsförsäkringsavgifterna bleve uppdragen icke såsom nu åt tvenne uppbördsmyndigheter utan åt endast en sådan,

att pensionsstyrelsen i ett över berörda motioner avgivet yttrande förklarat bl. a. att, i händelse endast en uppbördsmyndighet skulle hava hand om pensionsavgifterna, övervägande skäl talade för att förlägga uppbörden av samtliga dylika avgifter till kommunerna, samt

att i enlighet med hemställan av vederbörande utskott ifrågavarande motioner emellertid ej föranledde någon riksdagens åtgärd på den grund, att de däri väckta spörsmålen redan vore föremål för utredning av kommittén för socialförsäkringens organisation.

*Statens be-
sparings-
kommittés
betänkande
den 19 fe-
bruari
1925.*

Vidare må framhållas, att, efter det att Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande förslag utarbetats och den 6 sistlidne februari remitterats till lagrådet för utlåtandes inhämtande, statens besparingskommitté den 19 i samma månad avgivit betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation. I detta betänkande har i hithörande delar anförts bl. a. följande:

Huvudvikten i pensionsförsäkringen bör läggas på avgiftspensioneringen och måste för sådant ändamål en väsentlig höjning av pensionsavgifterna med det snaraste vidtagas. Den stora allmänheten kommer att såmedelst bibringas en allt starkare känsla av den enskildes plikt att i sin krafts dagar sörja för framtiden genom att inbetala en ej alltför obetydlig del av sina inkomster för att därigenom bereda sig erforderlig försörjning, när ålderdom och arbetsoförmåga inträda.

Till en början har kommittén funnit sig böra föreslå en höjning av grundavgiften från 3 till 5 kronor, vilket torde något så när motsvara penningvärdets fall sedan år 1914. I övrigt föreslår kommittén en pensionsavgift uppgående ungefär till 2 procent av årsinkomsten, dock med den begränsning att högsta avgiften skall vara 80 kronor, vilken skulle erläggas vid inkomst för ogift person från och med 5,000 kronor och för gifta personer från och med 10,000 kronor. Vid utformningen av förslaget har hänsyn särskilt tagits till möjligheten att

söka avhjälpa de nu rådande missförhållandena i fråga om gifta och förut gifta kvinnors avgiftspensionering.

Kommunernas ansvar för grundavgifterna, vars upphävande onekligen skulle vara förenat med betydande olägenheter, har kommittén ansett böra bibehållas.

En förhöjning av pensionsavgiften i den omfattning, som av kommittén föreslås, förutsätter givetvis en genomgripande reformering av sättet för uppbörden av avgifterna. Redan nu äro avgiftsrestantierna, särskilt i städer och industrisamhällen, högst avsevärda, vilket i icke ringa mån torde kunna skrivas på det nuvarande uppbördssystemets räkning. Pensionsstyrelsen har framlagt ett förslag till vissa förbättringar i detta system. Dessa, som visserligen i och för sig synas vara välbetänkta, äro dock icke till fyllest, om pensionsavgifterna höjas enligt kommitténs förslag.

För sådan händelse måste systemet för uppbörden fullständigt omläggas, så att avgifterna kunna uppbäras i småposter. Om icke ett dylikt avgiftssystem skall medföra allt för stora kostnader, torde det vara nödvändigt att upptaga avgifterna genom avdrag på arbetslönen vid varje särskilt avlöningstillfälle. Därigenom torde man träffa de nuvarande restantierna, där dessa hava den största omfattningen.

Ett sådant åläggande för arbetsgivaren, som ifrågasattes redan av 1884 års arbetarförsäkringskommitté och genomförts på vissa håll i utlandet, medför oundvikligen vissa olägenheter för arbetsgivarna. Det torde få anses mera skäligt att pålägga dem en dylik förpliktelse, därest systemet kan omfatta ej allenast pensionsavgifterna utan även övriga offentliga avgifter och särskilt skattorna, vid vilkas uppbörd för närvarande uppstå betänkliga restantier.

Sedan särskilda sakkunniga jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 maj 1924 tillkallats att inom finansdepartementet verkställa utredning angående åtgärder till åvägbringande av en rationell skatteuppbörd, har kommittén ansett sig icke böra ägna frågan om uppbörden av pensionsavgifter någon mera ingående undersökning.

Det må emellertid erinras, att i det anförande till statsrådsprotokollet, varmed chefen för finansdepartementet motiverade sin hemställan om bemyndigande att tillkalla de uppbördssakkunniga, departementschefen uttalade, att de sakkunniga borde undersöka möjligheterna för ett uppbördssystem med avdrag för skatter till såväl stat som kommun vid utbetalning av arbetslöner. I första hand framhölls möjligheten av obligatoriska förskottsinsbetalningar till skatteändamål, i främsta rummet för löntagare, av departementschefen uppskattade till inemot 70 procent av samtliga skattskyldiga, men i andra rummet även av övriga skattskyldiga. Därjämte uttalades emellertid, att även utan förskotts-förfarande ett avdragssystem torde kunna anordnas, om ock fördelarna med detta icke bleve desamma som enligt det förra alternativet, nämligen så att avdragen verkställas efter det skatternas belopp fastställts. Frågan om avdrag för beskattningsändamål å lönen syntes departementschefen så viktig och de fördelar, som därmed stode att vinna, så många och obestriddiga, att ett allvarligt försök att komma till rätta med problemet syntes böra göras.

De uppbördssakkunniga hava ännu ej kunnat framlägga något förslag i ämnet, men kommittén har förvissat sig om, att frågan befinner sig i ett jämförrelsevis gynnsamt läge. Ett uppbördssystem med avdrag å avlöningarna anses kunna genomföras åtminstone beträffande mycket stora kategorier avgiftsbetalare.

Ur de synpunkter, kommittén här har att beakta, skulle mycket vara vunnet redan genom ett system med förskottsbetalningar av större arbetsgivare.

För andra avgiftspliktiga än lönarbetare skall alltid en sådan lättnad i systemet kunna åstadkommas, att alla avgifter uppbäras i flera mindre poster.

De fastställda pensionsavgifterna — såväl grund- som tilläggsavgifter —

torde böra upptagas å en och samma debetsedel, även om för övrig uppbörd skilda debetsedlar skulle kunna ifrågakomma. Det synes vara billigt mot de skattskyldiga och skulle ur administrationssynpunkt innebära betydande fördelar, om pensionsavgifterna anses erlagda i första rummet, att alltså dessa avgifter anses utgå med förmånsrätt framför skatter.

Om ett system med uppbörd genom avdrag på arbetslönen genomföres, föreställer sig kommittén, att restantierna skola minskas i hög grad. Då sålunda den avgiftspliktige tvingas att betala, bortfaller ett av skälen till den nuvarande bestämmelsen, att avgifter, som av den avgiftspliktige erlagts först efter viss dag, icke skola räknas honom till godo. Bestämmelsens lämplighet synes även i övrigt kunna dragas i tvivelsmål. Särskilt torde det vara svårt att klagöra för avgiftsbetalaren, varför icke de avgifter, han själv erlagt, skola bidraga till hans avgiftspension. Kommittén anser sig därför böra föreslå, att nämnda bestämmelse ändras.

*Uppbörds-
sakkunniga.*

Slutligen må ytterligare anmärkas, att, enligt vad som uppgivits i den innevarande års riksdag tillställda berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit, de uppbörds-sakkunnigas arbete beräknades kunna bliva slutfört under senare hälften av innevarande år, samt att nämnda sakkunniga meddelat, att de förändringar i uppbördsväsendet, som de kunde komma att föreslå, under alla förhållanden icke torde kunna träda i tillämpning förr än tidigast om 2 å 3 år, och att de under sådana omständigheter för sin del icke funne anledning till erinran mot ett omedelbart genomförande av vad i nu förevarande proposition föreslagits.

*Utskottets
yttrande.*

Av propositionens innehåll och den ovan lämnade redogörelsen framgår nog-samt, huru vitt skiftande anordningar för närvarande förefinnas i de olika kommunerna beträffande uppbörden av grundavgifterna och huru starkt omstridd frågan om lämpligaste sättet för denna uppbörds anordnande är.

Medan många förmena, att, så länge kommunernas ansvarighet gentemot det allmänna för av avgiftspliktiga icke erlagda grundavgifter kvarstår, den största möjliga frihet bör såsom hittills förbehållas kommunerna i fråga om sättet för ifrågavarande uppbörds anordnande, göres från andra håll gällande, att fördelarna både för de avgiftspliktiga och kommunerna samt statsverket av en tidig uppbörd av grundavgifterna från kommunernas sida är så påtaglig, att lagfästande av en sådan anordning snarast bör ske. Av andra åter hävdas med ej mindre styrka, att den enda rationella lösningen är att sammanföra uppbörden av grundavgifterna med kronouppbörden och således fritaga de kommunala uppbördsmyndigheterna från varje befattning med grundavgifternas uppbärande.

Såsom den förut lämnade redogörelsen för statens besparingskommittés betänkande utvisar, har nämnda kommitté såsom en given följd av dess framlagda förslag om en väsentlig förhöjning av pensionsavgifterna förutsatt en fullständig omläggning av systemet för uppbörden av de skilda slagen av dylika avgifter, så att dessa i förening med övriga offentliga avgifter och särskilt skatterna må kunna uppbäras i småposter, där så lämpligen kan ske i form av avdrag på utgående avlöningar. Ett närmare utformat förslag i sådan riktning

synes kunna förutsättas vara att förvänta från de s. k. uppbördssakkunniga före utgången av innevarande år.

Under ovan angivna förhållanden synes utskottet ställningstagande icke nu lämpligen böra ske till det i motionen II: 299 framburna förslaget om införande i pensionsförsäkringslagen av ett generellt stadgande, att grundavgifterna enligt nämnda lag skola upptagas i samband med kronoutskylderna.

Huruvida åter anledning är, att utan avvaktan å resultatet av de uppbördssakkunnigas arbete samt de förslag till omläggning av sättet för uppbörden av grundavgifterna, vartill statens besparingskommittés och de uppbördssakkunnigas betänkanden kunna komma att från Kungl. Maj:ts sida giva anledning, nu vidtaga en förändring i hithörande förhållanden i den riktning propositionen avser medelst fastställande av viss sluttid för den kommunala uppbörden av grundavgifterna synes beroende å en avvägning av å ena sidan de fördelar, som en dylik ändring kan förutsättas komma att medföra, samt å andra sidan de olägenheter, som dess genomförande kan tänkas föranleda för de kommuner, vilka för närvarande hava nämnda uppbörd förlagd först efter den föreslagna sluttiden.

Den av pensionsstyrelsen lämnade, i propositionen återgivna redogörelsen för verkningarna av nu gällande bestämmelser angående uppbörden av grundavgifterna genom kommunala myndigheter har åskådliggjort, vilka olägenheter som vidlåda det nuvarande systemet med ett restantibelopp å grundavgifter för närvarande av cirka 2 miljoner kronor om året, och hurusom fastställandet av en sluttid för uppbörden i enlighet med det föreliggande förslaget kan förväntas komma att medföra ej oväsentliga fördelar för såväl de avgiftspliktiga som kommunerna och statsverket. Anmärkningsvärt är ock, att, såsom av det föregående framgår, omkring 70 procent av rikets kommuner vid den år 1920 verkställda undersökningen befunnits självmant hava förlagt uppbörden av grundavgifterna före utgången av det år, under vilket de påförts, samt att, enligt vad utskottet inhämtat, antalet hithörande kommuner sedan dess år för år ökats.

Obestriddligt torde emellertid vara, att genomförandet av den i propositionen föreslagna sluttiden för grundavgifternas uppbärande kan komma att medföra ej oväsentliga olägenheter beträffande en del av särskilt de större kommuner, som för närvarande hava sin uppbörd av dylika avgifter förlagd till förra hälften av året efter det, då avgifterna påförts. Med en tillbakaflyttning av uppbörden till föregående år följer, att, eftersom därunder förfallande kommunalutskylder grundas å ett tidigare års mantalslängd än de under samma år förfallande grundavgifterna, det i regel torde komma att anses behövt att för nämnda avgifter utskrive särskilda debetsedlar, något som däremot icke är fallet, så länge dessa avgifter uppbäras först ihop med första kommunaluppbörden under näst påföljande år. Att med utskrivandet av särskilda debetsedlar för grundavgifterna följer viss ökning i kostnad och besvär, är självfallet. Det stora flertalet kommuner torde hava uppbörden för kommunalutskylder så ordnad, att en uppbördsstämma infaller under loppet av höstmånaderna. Där så åter ej är fallet, blir det vid genomförande av den i propositionen föreslagna slut-

tiden för grundavgifternas uppbärande nödigt att under hösten anordna särskild stämma för uppbörd av nämnda avgifter. Att detta skall medföra ökad kostnad för vederbörande kommun, torde vara givet. Av väsentligt större betydelse torde emellertid vara de olägenheter, som berörda förhållande, särskilt i kommuner med stora avstånd, kommer att medföra för de avgiftspliktiga. Med hänsyn till avgiftens ringa belopp torde det vara att befara, att nämnda olägenheter skola verka därhän, att uppbördsresultatet blir sämre än för närvarande är fallet, åtminstone såvitt angår resultatet vid själva uppbördsstämmen.

Emellertid äger ju Kungl. Maj:t att, där så provas skäligt, för viss kommun förordna, att uppbörden av grundavgifterna skall äga rum i samband med kronoppbörden. På sätt förut anmärkts har chefen för pensionsstyrelsen i särskilt yttrande vid styrelsens ovan berörda skrivelse framhållit, att han vid sitt biträdande av styrelsens förslag förutsatt, att man kunde förvänta, att Kungl. Maj:t skulle komma att ställa sig välvillig till framställningar om grundavgifternas upptagande ihop med kronoutskylderna från kommuner, vilka genom den föreslagna anordningen skulle drabbas av olägenheter i form av en särskild uppbördsstämma för grundavgifterna; och har i nämnda yttrande tillika påpekat, att pensionsstyrelsen vid avgivande av utlåtande över dylika framställningar borde taga nödig hänsyn till att dessa frågor, om den ordinarie uppbördstiden avkortades, komme i ett annat läge än för närvarande vore fallet. Föredragande departementschefen har ock, såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, uttalat sin anslutning till dessa synpunkter. Vid nu angivna förhållanden lär kunna förväntas, att, i den mån ansökningar om tillstånd att få upptaga grundavgifterna i samband med kronoutskylderna inkomma från kommuner, som för närvarande hava uppbörden av grundavgifterna förlagd inpå året efter det, då de påförts, samma ansökningar skola, där förhållanden av förut skildrat slag därtill giva anledning, vinna Kungl. Maj:ts bifall.

Med hänsyn till det ovan anförda har utskottet ansett sig böra giva sin anslutning till Kungl. Maj:ts förslag om lagfästande av en viss sluttid för uppbörd av grundavgifterna, men ej funnit skäl tillstyrka det i motionerna I: 210 och II: 371 framställda yrkandet om införande i lagen av ett stadgande om ovillkorlig rätt för kommun att på framställning erhålla tillstånd till grundavgifternas upptagande i samband med kronoppbörden.

Den av Kungl. Maj:t till den 15 december föreslagna sluttiden för grundavgifternas uppbärande har utskottet funnit vara lämpligt avvägd.

Att viss tid stadgas jämväl för avlämnande av restlängd över ej erlagda grundavgifter torde på de i propositionen anförda skäl vara att förorda. Emellertid hava inom utskottet vissa betänkligheter yppats mot förslaget att bestämma den 16 januari såsom slutdag för dylik längds avlämnande, av den anledningen nämligen att vederbörande kommunalmyndigheter i början av januari månad ofta äro synnerligen arbetstyngda. Ingenting hindrar dock, att, där så är fallet, kommunerna anordna uppbörden så långt före den därför föreskrivna slutdagen, att nödig tid såmedelst vinnes för restlängdens uppgörande till den 16 januari. Då jämväl den i propositionen i utsikt ställda förändringen i fråga om tiden för inlevererandet av vid uppbördsstämma influtna avgifter

torde komma att i sin mån påverka kommunerna till hållande av uppbörd så tidigt under hösten som möjligt, har utskottet ej funnit skäl att föreslå någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag uti nu förevarande del.

Motionen II: 375.

Till stöd för det i ifrågavarande motion väckta förslaget, att varje enligt pensionsförsäkringslagen avgiftspliktig person skulle erhålla en motbok, däri skulle göras anteckning om de av honom erlagda pensionsavgifterna, efter hand som de betaltes, har i motionen anförts huvudsakligen följande:

*Motive-
ringen till
motionen.*

Införandet av dylika motböcker skulle vara ett av de mest effektiva medlen för att bibringa den stora allmänheten, som berördes av pensionsförsäkringslagen, en riktig uppfattning om pensionsförsäkringens natur och om avgifternas karaktär av försäkringspremier och icke av vanlig skatt. Om i motböckerna dessutom infördes några korta, koncisa upplysningar om grunderna för pensionsförsäkringens jämte tabeller, som visade de blivande pensionernas storlek i förhållande till de inbetalta beloppen m. m., skulle säkerligen mångt missförstånd i fråga om de försäkrades fördelar av pensionsförsäkringens hävas och de påförda avgifterna komma att mera punktligt och i större utsträckning erläggas med därav följande fördelar för såväl de avgiftspliktiga själva och kommunerna som ock statsverket. De merkostnader, som motböckernas införande komme att medföra, skulle mer än uppvägas av ovan berörda fördelar. Även pensionsnämndernas arbete skulle komma att i hög grad underlättas av dylika motböckers införande.

Det av motionären framställda förslaget har redan tidigare varit föremål för statsmakternas prövning.

Historik.

Uti en motion, som vid 1913 års riksdag inom andra kammaren väcktes i samband med propositionen om antagande av lag om allmän pensionsförsäkring, hemställdes på folkpsykologiska motiv, att i lagen borde inryckas en bestämmelse om att av pensionsstyrelsen utfärdad försäkringsbok enligt fastställt formulär skulle efter inbetalning av första pensionsavgiften kostnadsfritt tillställas en var avgiftspliktig.

*1913 års
riksdag.*

Det särskilda utskott, som vid nämnda riksdag hade att behandla pensionsförsäkringsfrågan, förklarade sig emellertid anse en föreskrift av det sålunda föreslagna innehållet ej böra hava sin plats i lagen, utan tillhöra de administrativa bestämmelser, som påkrävdes för lagens tillämpning. I enlighet med denna uppfattning blev frågan om lämpligheten av den ifrågasatta anordningen ej föremål för närmare prövning av nämnda års riksdag.

*1918 års
riksdag.*

Spörsmålet om införande av försäkringsböcker upptogs emellertid sedermera av pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t av den 22 november 1917, däri styrelsen, under framhållande av den synnerliga betydelsen av dylika böckers tillkomst för pensionsförsäkringens lyckliga genomförande, hemställde om utverkande av ett anslag för ändamålet av 700,000 kronor, avsett

till hälften för inköp och till andra hälften för utskrivning av ett till inemot 3 1/2 miljoner beräknat antal erforderliga försäkringsböcker.

På tillstyrkan av vederbörande departementschef föreslogs i anledning av nämnda skrivelse uti proposition till 1918 års riksdag, att av det för år 1919 på extra stat äskade förslagsanslaget till upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet finge intill ett belopp av 60,000 kronor gäldas kostnader för påbörjande av försäkringsböckers införande åt de jämlikt pensionsförsäkringslagen försäkrade.

Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

1919 års
riksdag.

Under återopande av att riksdagen sålunda i princip godkänt förslaget om införande av försäkringsböcker och att det vore av vikt, att böckerna så snart ske kunde toges i bruk, hemställde sedermera pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 augusti 1918, att ett förslagsanslag å 640,000 kronor måtte för ändamålet anvisas på extra stat för år 1920.

I statsverkspropositionen till 1919 års riksdag hemställdes, efter framhållande av att det sålunda begärda anslagsbeloppet lämpligen kunde fördelas på åren 1920 och 1921, om ett förslagsanslag för ändamålet på extra stat för år 1920 å 320,000 kronor.

Även denna framställning blev av riksdagen bifallen.

De för införande av försäkringsböcker sålunda anvisade beloppen å tillhoppa 380,000 kronor hava emellertid icke kommit till användning för de med dem avsedda åtgärderna. Anledningen härtill har huvudsakligen varit att söka dels däri, att anordningen med och innehållet i försäkringsböckerna i viss mån skulle bliva beroende på de ändrade bestämmelser om påföring, uppbörd och indrivning av pensionsavgifter, vartill förslag varit under utarbetande av pensionsstyrelsen, och dels i sambandet med det planerade genomförandet av en allmän obligatorisk sjukförsäkring.

Av pensionsstyrelsen till Kungl. Maj:t gjord hemställan om utverkande av riksdagens medgivande till att förenämnda belopp å tillhoppa 380,000 kronor måtte få för det med dem avsedda ändamål tagas i anspråk efter utgången av de respektive år, för vilka de ställts till förfogande, har i enlighet med av statskontoret över framställningen avgivet avstyrkande utlåtande icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd; och har av pensionsstyrelsen någon vidare framställning i ämnet icke blivit gjord.

Statens besparingskommittés betänkande den 19 februari 1925.

Frågan har emellertid varit föremål för bedömande i statens besparingskommittés ovan omnämnda, den 19 februari innevarande år avgivna betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation. I betänkandet anföres härom bl. a.:

Varje understödsform, som i någon mån förutsätter obligatoriska avgifter av deltagarna, är utsatt för risken att betraktas såsom beskattning i främsta rummet. Oaktat den av pensionsförsäkringens tjänstemän bedrivna upplysningsverksamheten och oaktat de positiva åtgärder för sjukvård och hälsovård m. m., som vidtagits med pensionsförsäkringens medel, har försäkringens

haft svårt att vinna tillräckligt stöd av allmänhetens sympati. Den betraktas alltjämt på många håll såsom en pålaga för avgiftsbetalarna. Utomlands har det visat sig, att införandet av försäkringsböcker för försäkringsdeltagarna haft en hälsosam förmåga att få dem att inse försäkringens värde för dem själva. Försäkringsböckerna hava blivit betraktade som verkliga sparbanksböcker och därigenom indirekt bidragit till en ordentlig avgiftsbetalning.

Då man icke i vårt land från början velat införa försäkringsböcker, skulle ett utfärdande av sådana på en gång för samtliga omkring 3,500,000 försäkrade medföra alltför betydande arbete och kostnader. Det torde därför vara nödvändigt att låta införandet av försäkringsböcker ske först så småningom. Dessutom måste hänsyn tagas till det blivande nya uppbördssystemet. Såvitt nu kan bedömas, synes övergången lämpligen kunna ordnas på det sätt, att de för varje år i försäkringen inträdande deltagarna få försäkringsböcker till sig utfärdade. Omkring 100,000 försäkringsböcker skulle härigenom årligen utdelas, varigenom kännedomen om och intresset för dem tämligen snabbt bör kunna spridas bland befolkningen.

Frågan synes få ökad betydelse med de av kommittén föreslagna höjda avgifterna.

Såsom den ovan lämnade redogörelsen utvisar, har, efter framställning av pensionsstyrelsen, redan vid 1918 och 1919 års riksdagar anvisats medel för det av motionären avsedda ändamålet. Att samma medel icke kommit att tagas i användning för den med dem åsyftade åtgärden, har, såsom ock av redogörelsen framgår, icke haft sin grund i någon ändrad uppfattning från statsmakternas sida i fråga om önskvärdheten av att få den tillämnade anordningen med försäkringsböcker snarast genomförd, utan ägt samband med tilltänkta ändringar beträffande pensionsavgifternas uppbörd och indrivning m. m.

I besparingskommitténs nyligen avgivna betänkande rörande socialförsäkringens organisation, vilket betänkande för närvarande är utremitterat för yttrande till av detsamma berörda myndigheter och organisationer, har tillstyrkan lämnats åt försäkringsböckers införande successivt för härefter i försäkringen för varje år inträdande personer, men samtidigt beträffande anordningens genomförande betonats sambandet med frågan om förändrat uppbördssystem för pensionsavgifternas erläggande, därom ock, på sätt förut nämnts, av besparingskommittén framställts förslag.

Att under nu angivna förhållanden riksdagen utan avvaktan å de förslag i förevarande hänseenden från Kungl. Maj:ts sida, vartill ovannämnda betänkande kan föranleda, skulle på grund av den föreliggande motionen besluta ett tillägg till pensionsförsäkringslagen i det med motionen avsedda syfte, synes utskottet ej lägligt.

Med stöd av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;
samt

B) att de i anledning av propositionen väckta motionerna
I: 210 samt II: 299, 371 och 375, i den mån de icke kunna

*Utskottets
yttrande.*

anses besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt,
ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 april 1925.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, Linder, Sigfrid Hansson, greve Spens, Tjällgren, Frändén, von Stockenström* och *Franzén**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Öberg, Hage, Ödström, Johansson* i Kälkebo*, *Svensson* i Skönsberg *Wallerius* och *Pettersson* i Hällbacken.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.